

F R I V I L L I G T F Ö R S V A R S A R B E T E - E N U T R E D N I N G .

Den 30/6 1948 bemyndigades chefen för försvarsdepartementet att tillkalla utredningsmän för att verkställa utredning rörande vissa spörsmål beträffande den frivilliga försvarsverksamheten. Med stöd av bemyndigandet tillkallades 5 utredningsmän att utföra uppdraget. Utredningsmännen antog benämningen "Kommittén för frivilligt försvarsarbete".

Till experter i kommittén utsågs 6 officerare ur armén. Man överlämnade sin utredning till chefen för försvarsdepartementet den 18/10 1950. Om kommittén och dess av uppenbar centraliseringssträvan präglade arbetsresultat kan här meddelas:

I d i r e k t i v e n till kommittén meddelade försvarsministern bl a

a) De uppgifter, som f n åvilas de frivilliga organisationerna, bör i princip kvarstå oförändrade. Organisationernas målsättning bör dock närmare utredas liksom också frågan om hur deras lokala och regionala organisation lämpligen bör ordnas för att gagna det samlade riksförsvaret.

b) Frågan om att inrätta en enhetlig ledning för organisationerna utan att rubba deras karaktär av frivilligrörelser bör prövas.

c) Särskild uppmärksamhet bör ägnas möjligheterna att nå önskvärd enhetlighet i fråga om grunderna för personalens krigsanvändning och utbildning, samt beträffande ekonomiska förmåner och tjänsteklassplacering, instruktörsarvodet m m.

K o m m i t t é n s s y n p u n k t e r o c h f ö r s l a g , som är av särskilt stort intresse och uti mycket berör flygvapnet, är till sina huvuddrag de nedanstående:

K o m m i t t é n u t g å r från totalförsvarets behov av krigsorganisationer av olika slag. (Totalförsvarets olika delar har av kommittén benämnts det militära försvaret, civilförsvaret och det ekonomiska försvaret). Kommittén säger sig eftersträva att, utan nämnvärda ingripanden i de frivilliga försvarsorganisationernas föreningsmässiga verksamhet, så vilja reglera det frivilliga försvarsarbetet, att en effektiv samordning ur totalförsvarets synpunkt nås, samtidigt som förutsättningar skapas för en god hållning med statsmedlen.

B e h o v e t av frivillig försvarsverksamhet är beroende av totalförsvarets utformning. Pågående utredningar inom olika delar av totalförsvaret utvisar ovissheten i försvarets framtida organisation. Därför anser sig kommittén inte ha den säkra grund för sina överväganden, som en fixerad försvarsorganisation utgör. Kommittén utgår dock från att freds- och krigsorganisationerna i huvudsak skall bli oförändrade, att den obligatoriska utbildningen skall bibehållas i minst nuvarande omfattning samt att inom armén övningar krigsförbandsvis planenligt genomförs.

T o t a l f ö r s v a r e t har numera fått en sådan omfattning att brist alltid kommer att föreligga på kvalificerad personal för de olika krigsorganisationerna. Frivilligrekryteringen bör därför bedrivas efter för totalförsvaret gemensamma grunder. Härigenom undviks konkurrens emellan berörda myndigheter. Kommittén föreslår att K u n g l M a j : t s k a l l f a s t s t ä l l a m a x i m i s i f f r o r n a , f ö r d e o l i k a k r i g s o r g a n i s a t i o n e r n a .

Kommittén behandlar frågan om en total s a m m a n s l a g n i n g av de frivilliga organisationerna, vilken skulle underlätta myndigheternas arbete med rekrytering och utbildning av olika kategorier. Det blir dock svårt att inlemma alla organisationerna i en gemensam sådan, anser kommittén. Organisationerna har sina egna traditioner, de har egna fonder, mycket av det positiva frivilliga försvarsintresset ligger i möjligheten till frivilligt val av uppgift. Organisationerna har vidare olikartade uppgifter, de har olika ställning gentemot totalförsvaret och de måste själva gå med på att en s a m m a n s l a g n i n g . Allt detta talar e m o t en sammanslagning. Kommittén förstår inte heller en sådan, men anser dock, att e n v i s s sammanslagning bör äga rum för att underlätta verksamhetens samordning. Som grund för sitt förslag tar kommittén det förhållandet, att vissa organisationer medverkar i "besläktad" utbildning och med detta som utgångspunkt föreslås bildandet av f y r a s t o r a r i k s o r g a n i s a t i o n e r , nämligen:

frivilligt skytte,

frivillig beredskapsutbildning (häri ingår bl a Riksförbundet Sveriges lottor,

frivillig civilförsvarsutbildning,

frivillig militär utbildning (häri ingår bl a Centralförbundet för befälsutbildning).

Gällande bestämmelser ger inte klara besked beträffande u p p g i f t s f ö r d e l n i n g e n mellan myndigheter och organisationer. Kommittén anser att klara besked och enhetlighet i denna fråga är nödvändiga. En absolut gränsdragning är dock inte vare sig möjlig eller önskvärd. Ett klarläggande av vars och ens uppgifter och ett gott samarbete bör i första hand eftersträvas.

Kommittén föreslår bl a att myndigheterna ansvarar för och leder utbildningen under medverkan av organisationerna, att dessa handhar upplysnings- och rekryteringsverksamheten under medverkan av myndigheterna samt att myndigheterna ombesörjer antagning och registrering. Beträffande f i n a n s i e r i n g e n av utbildningen föreslås att statsbidrag alltjämt skall utgå, och i större utsträckning än nu sättas i direkt relation till utbildningens verkliga omfattning.

Jämlikt meddelade direktiv har kommittén undersökt möjligheterna att skapa en fast, enhetlig l e d n i n g av den frivilliga försvarsverksamheten. Kommittén anser att behovet av ett sådant organ gjort sig starkt gällande och föreslår tillsättandet av en "frivilligledning". Denna skulle vara ett militärt organ och bestå av en chef (överste, Mo 14, utgående ur vilken försvarsgren som helst) samt 12 ledamöter, bestående av representanter för berörda myndigheter och organisationer. Till chefens förfogande skulle stå en frivilligstab, vars verksamhet skulle ledas av en stabschef (major eller överstelöjtnant, utgående ur vilken försvarsgren som helst) samt bl a 2 off ur armén och en off ur vardera flygvapnet och marinen.

Det frivilliga försvarsarbetet skulle som hittills ledas av försvarsgrenscheferna, vilka skulle ge anvisningar till frivilligledningen. Denna omsätter direktiven i order till berörda statliga regionala myndigheter. Om motstridande anvisningar erhålles, eller om frivilligledningen anser hinder möta att följa meddelade anvisningar, avgör Kungl Maj:t. Frivilligledningen skulle ha direktivrätt gentemot organisationerna.

Samordningen i den regionala instansen, d v s läns-flybo-instansen, anser kommittén mycket bero på, att den territoriella indelningen för olika myndigheter och organisationer blir så likartad som möjligt. Av olika skäl föreslår kommittén länsindelningen som den regionala instansen. För samarbe-

tet inom länsinstansen bör inrättas "länsvisa" samarbetsnämnder, vilka bör utgöras av personalprövningsnämnderna, förstärkta med representanter för bl a flygflottiljer och organisationer inom länet.

Kommittén har i annat sammanhang föreslagit, att frivilligorganisationerna i den lokala instansen skall benämnas förening, "lottakår" t ex bör i stället benämnas "lottaförening". I den lokala instansen bör föreningarna om möjligt territoriellt vara anknutna till civilförsvarsområde eller del av sådant område. Inom civilförsvarsområdet bör inrättas en samarbetskommitté.

Kommittén framhåller såsom otillfredsställande det förhållandet, att inga gemensamma bestämmelser f n gäller för antagning av krigsfrivilliga och frivilliga vid totslförsvaret i fred och krig och föreslår att en k r i g s f r i v i l l i g f ö r o r d n i n g snarast utarbetas.

Vad särskilt angår krigsmaktens krigsfrivilliga synes det kommittén också mindre lämpligt med olika antagningsmyndigheter, eftersom "osund" konkurrens härigenom kan uppstå. Kommittén föreslår därför, att f ö r - s v a r s o m r å d e s b e f ä l h a v a r e n blir antagningsmyndighet för alla krigsfrivilliga vid krigsmakten. (Såvitt av utredningen kan utläsas, innebär detta också att fobef skall krigsplacera flygvapnets krigsfrivilliga). Registrering av personalen skall som förut äga rum vid flottiljerna. Eftersom handläggningen av ärenden rörande bl a kvinnlig krigstjänstpersonal skall äga rum vid fostaberna, föreslår kommittén att flottiljmoblottorna utgå.

E r s ä t t n i n g a r till i frivilligt försvarsarbete deltagande instruktörer och elever är f n inte bestämda efter enhetliga grunder. Kommittén anser detta olämpligt och har i huvudsak f ö r e s l a g i t att nedanstående ersättning under normala förhållanden utbetalas.

A. Instruktörer (utbildningskurs i allmänhet):

Kurs och instruktör	Belopp pr timme	Arvodet vid				
		Lektion pr timme	Övning, instruktion eller demonstration om			
			minst 2 tim	minst 4 tim	minst 6 tim	10 - 24 tim
1	2	3	4	5	6	7
a) <u>Högre kurs</u>						
Instruktör	8:-	8:-	8:-	16:-	24:-	32:-
Bitr instruktör	5:35	-	5:35	10:70	16:05	21:40
b) <u>Lägre kurs</u>						
Instruktör	6:50	6:50	6:50	13:-	19:50	26:-
Bitr instruktör	4:35	-	4:35	8:70	13:05	17:40

B. Instruktörer (lägerkurs):

Vid lägerkurs, d v s övning om minst 3 dagars längd med i medeltal 6 övningstimmar om dagen, utgår arvode för dygn med det i kol 6 ovan angivna beloppet.

Forts på följande sida.

C. Elever

För deltagande i utbildning och frivillig tjänstgöring av minst 3 dagars längd skall utgå daglön med 6 kronor för personal som fyllt 20 år samt kr 1:50 för personal som fyllt 16 men ej 20 år. Personal över 20 år må vid tjänstgöring av minst 12 dagars längd i stället för daglön utfå grundbidrag med 2 kr per dag samt förmåner enl familjebidragsförordningen. Resekostnadsersättning, fri inkvartering och fri förplägnad erhålles i vissa fall.

De frivilliga försvarsorganisationernas särskilda uppgifter m m har prövats av kommittén. Den anser beträffande SLK, att "den splittring, som under senare år tagit sig uttryck i bildandet av s ä r s k i l d a armé-, marin- och flyglottakårer", vilkas medlemmar avses för tjänst vid någondera armén, marinen eller flygvapnet, snarast bör bringas att upphöra, med hänsyn till de vidgade uppgifter inom totalförsvaret, vilka kommittén föreslagit skola åvila lottornas B-personal. Den senare skall nämligen enligt kommitténs förslag tillsammans med andra organisationers B-personal bilda beredskapsstyrkor, vilka - enligt civilförsvarschefs bestämmande - skall kunna utnyttjas av vilken krigsorganisation som helst. I stället för "armé-, marin-" och "flyglottakårer" föreslås bildandet av gemensamma "lottaföreningar".

Tjänste- och föreningsdräkterna har också behandlats. Efter en redogörelse för nu i bruk varande dräkter, för möjligheterna att genom kronans försorg erhålla tjänstedräkter och för dräktens inverkan på rekryteringen, anför kommittén, att uniformeringen inte nödvändigtvis behöver överensstamma med den övriga personalens inom resp försvarsgrenar. Kommittén anser, att det i vissa avseenden snarare är en nackdel och föreslår en g e m e n s a m t j ä n s t e d r ä k t för all kvinnlig A-personal. Dräkten bör vara klädsam och fylla rimliga krigets krav. - Så långt kommittéförslaget, i ett senare nummer lämnas en redogörelse för flygvapenchefens yttrande över utredningen. - R e g e r i n g e n har numera medgivit de militära myndigheterna uppskov till 1/5 51 med yttrandet. Detta torde innebära att kommitténs förslag inte befunnits vara så angelägna eller så välbetänkta, att staberna i nuvarande beredskapsläge bör lägga ned för mycket arbete på att granska dem. Kommitténs idéer t.ex. om centraliserad ledning, eliminering av flyglottakårerna och lottouniformen leder alltså f n inte till någon åtgärd.